

УДК 94(477.83/.86):281.5 "1919-1939"

ББК 63.3 (4 Укр)

Клапчук В.М.

(м. Івано-Франківськ)

ПРОСВІТНИЦЬКА РОЛЬ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Духовенство Української греко-католицької церкви мало значний вплив на українське населення Східної Галичини у духовному, націоналістичному та й господарському аспектах. Особливо це набуло широкого розмаху у міжвоєнних роках, коли під орудою священників створювались чисельні просвітницькі, спортивні, господарські гуртки та спілки. Ці питання не знайшли належного місця у наукових дослідженнях, оскільки впродовж багатьох десятиліть діяльність Української греко-католицької церкви була засекречена та жакливо сфальсифікована. Нам хочеться відновити історичну справедливість і на конкретному регіоні (Делятинщина) показати звитяжну працю українського духовенства на окраїнах Східної Галичини.

Делятинщина територіально займає всю долину верхнього Пруту і включала в довоєнний період 22 населені пункти вище від Саджавки.

Найстаріші відомості про священників Делятинщини походять з 1643-1645 років, коли згаданий священник Андрій Намісник¹, який в 1648 році очолив повстанчий загін і розбив у Красній магната Яблонського, що втікав зі скарбами перед козацтвом Б.Хмельницького з Київщини до добре укріпленого пнівського замку².

Приблизно від середини XVIII століття відомості про священників знаходилися в метриках, що в 1944-1950 роках були знищені, тому збереглися дані про делятинське духовенство з кінця XVIII – початку XIX століть у небагатьох публікаціях та перших церковних шематизмах. Так з кінця XVIII століття в Делятині згаданий Гавриїл Горбачевський, який знав декілька європейських мов і належав до найбільш освічених священників Галичини. В Делятині він побудував церкву та парохіяльну лікарню, при церкві відкрив школу, де навчав вчитель з загальною середньою освітою³.

Починаючи з 1830-х років збереглися точні дані про духовенство в церковних шематизмах. При написанні статті використано шематизми, що збереглися в архівах Львова та Івано-Франківська⁴⁻⁷. Зважаючи на те, що за століття (1836-1935 роки) використано лише 52 шематизми, тобто лише дещо більше половини їх загальної кількості, наведені дані не у всіх випадках будуть абсолютно точними. Проте, ці відомості будуть набагато повнішими від тих, що зібрані по парохіях на основі свідчень старожилів. Тим паче, що ці дані охоплюють, в кращому випадку, останні 50-70 років.

Перелік священників подаємо за парохіями в алфавітному порядку.

Білі Ослави. В 1936-1850 роках парохом був М.Гадзінський (*1798) (тут і надалі у дужках: * – рік народження). В 1841-1845 роках його помічником

згаданий С.Саврасевич, а відтак у 1850 – І.Квочинський. Від 1853 року, спочатку завідувачим, а пізніше парохом став Е.Гадзінський (*1824), що протримався в парохії до 1894 року. З уваги на велику парохію (с.с. Білі та Чорні Ослави, Чорний Потік), як і його попередник, він мав помічників. Спочатку ним був до 1865 року І.Квочинський, а пізніше, по черзі, Т.Бурачинський (1867), Б.Камінський (1868-1872), Л.Калинський (1876-1878), Р.Левицький (1879), Е.Левицький (1880), В.Бурачинський (1883), Д.Балицький (1887-1894). Останній в 1895-1896 роках став адміністратором парохії, але в 1897 році парохом назначено І.Городиського, який на тому становищі був до 1907 року. За адміністрування Д.Балицького та за пароха І.Городиського співробітниками були О.Решетилевич (1895), О.Базилевич (1896-1900), А.Кордовський (1903-1906) і В.Кунинський (1907-1909). Після І.Городиського парохією завідував адміністратор К.Андрухович (1909), пізніше, – М.Руденський (1910). З 1912 року парохом став А.Глодзінський (*1861), але як довго він займав це становище – невідомо, бо у воєнні роки шематизми не видавалися. В останні передвоєнні роки співробітником пароха був М.Томич. В 1925-1932 роках становище пароха займав М.Дурделло (*1864), а співробітником у нього був С.Сохацький (1930-1933). В 1933-1935 роках адміністрування парохії перейняв Е.Сливинський, а співробітником у нього став Д.Юган (1935).

Делятин. В 1836-1850 роках парохом був Д.Федорович (*1790). В 1853-1855 роках його замінив адміністратор І.Билинкевич (*1825), а останнього – А.Витошинський (*1816), який був парохом у 1859-1891 роках. Пізніше парохією завідував адміністратор К.Мудрак (1892-1894) і уступив місце М.Драгомирецькому (*1837), який був парохом у 1894-1914 роках. В 1925-1929 роках парохом був Л.Порубальський (*1869). Після його вбивства, до 1933 року, парохією завідував адміністратор З.Золотий (*1897), який пізніше став парохом і на тому становищі був до 1944 року.

Дора. В 1836 році парохом згадувався І.Клішкевич (*1803), а після нього адміністратором (1839-1845) та парохом (1850-1861) став В.Левицький (*1810). Після його смерті до 1865 року адміністратором парохії працював Т.Блонський (*1829), якого відтак назначено парохом. На тому становищі він був до 1897 року. Його місце в 1900-1912 роках займав парох Г.Громадка (*1836). В 1913 році парохією завідував адміністратор Р.Петровський. До 1827 року парохом був М.Ганушевський (*1880). Після виборів на посла він виїхав, а прибув Е.Шмерековський (*1864), який займав становище до війни.

Заріччя. В 1836-1861 роках парохом був І.Блонський (*1874), в 1864 – В.Камінський. В 1865-1872 роках парохом згадувався Ю.Величковський (*1814), в 1876-1897 – М.Волошин (*1828), а в 1900-1925 роках – Д.Луговий (*1842). Після нього парохією завідували адміністратори С.Сохацький (1927-1928) і М.Любович (1928). Відтак парохом став А.Дмитраш (1930-1935).

Красна. В 1836-1850 роках парохом був І.Добрянський (*1804). В 1853 році адміністратором згадувався М.Чомкевич. Відтак, у 1854-1855 роках

парохом був І.Лучаковський (*1801). Його заступив А.Ключенко (*1807), який на тій посаді знаходився в 1859-1865 роках. В 1867-1868 роках парохією завідував адміністратор К.Ждерковський, а відтак парохом став К.Ікалович (1872-1897). В 1900 році адміністратором згадувався І.Сіменович. Його заступив парох О.Лелет (*1856), який пробув у Красній до 1925 року. Від 1927 року до післявоєнних років парохом Красної був А.Лакуста (*1880).

Ланчин. В 1836-1872 роках парохом був А.Федорович (*1796), а М.Фільварків (1876) та І.Білоус (1877-1878) – адміністраторами. В 1879-1880 роках парохом став О.Радзикович (*1828), якого змінив К.Букоємський (*1828), що на тій посаді працював кілька років, бо в 1887 році парохом згаданий Д.Хомин. В 1889-1904 роках парохом був І.Михалевич, в 1905-1912 – М.Левицький (*1835), співробітниками були М.Руденський (1905-1906), Т.Крохмалюк (1907-1911) та Б.Подолінський (1912). Від 1913 до 1935 року, спочатку адміністратором, а потім і парохом був І.Лятишевський (*1871).

Микуличин. В 1836-1845 роках парохом був К.Трибчинський (*1796), який мав співробітників – І.Волянського (1836), В.Левицького (1839), С.Саврасевича (1841), І.Проскурницького (1844-1845; 1850 – адміністратор). В 1853-1854 роках адміністратором був І.Крижановський. Від 1855 року парохією керував І.Герасимович (*1811). У нього співробітниками були О.Яворський (1859), П.Монастирський (1860), Д.Воєвідка (1861-1865), Д.Луговий (1872), М.Олексій (1876), А.Сумик (1877-1883) та І.Майковський (1877). Востаннє І.Герасимович згаданий парохом в 1877 році. У 1889 році адміністратором був М.Еднакій, а з 1891 до 1913 парохом згадувався Т.Галайчук (*1850). Співробітниками в нього були С.Грицина (1891-1892), В.Попель (1893-1894), С.Билинкевич (1895-1908), Я.Марчак (1909), О.Карпінський, А.Наконечний (1911-1912) та М.Ганушевський (1913). В 1925-1935 роках парохом був О.Луців (*1877), а його співробітниками – Д.Юган у 1930-1932 роках та М.Куницький – у 1933-1935.

Саджавка. В 1836-1844 роках парохом був І.Тимінський (*1764). В 1845 році адміністратором згадувався А.Зарицький. В 1850-1864 роках парохом був В.Целевич (*1793), а в 1865 році адміністратором – К.Глібовицький. В 1867-1900 роках парохував Ю.Красицький (*1826). Після короткого часу адміністрування О.Базилевича (1903-1905) парохом став С.Бобикевич (*1859), який на тій посаді знаходився до смерті в 1932 році. В 1933 році адміністрував В.Луцький, а парохом став М.Андрішин (*1876).

Яблуниця. В 1836-1841 роках парохом був Г.Тулінський (*1785). Після короткого адміністрування С.Билинкевича (1844-1845) парохом став О.Глібовицький (*1810), який на тій посаді був у 1850-1891 роках. У 1892-1907 роках парохом був М.Недільський (*1835). Його співробітником у 1907 році був Д.Райт, що у 1908 році став адміністратором. З 1909 до 1925 року парохував С.Билинкевич (*1869), в 1927-1929 – В.Луцький (*1900), а з 1930 року адміністратором став В.Фроляк.

Українська греко-католицька церква, починаючи з початку ХХ століття,

активно проводила національно-просвітницьку роботу серед місцевого населення Східної Галичини. Великий вплив на духовний, націоналістичний та господарський розвиток українців розповсюджувався і на території Делятинщини, де в 1920-х роках серед українського населення переважали радикальні впливи. Духовенство посилило роботу, щоб звести ці впливи до мінімуму. Одним із перших заходів була церковна місія в Делятині, яку між 19 березнем та 2 квітнем 1922 року вів сам Станиславівський єпископ Г.Хомишин⁸. У Делятині відкрито домівку Української Християнської організації ім. Св.Покрови (надалі – УХО). У 1928 році до читальні УХО належало 208 членів. До послуг членів була бібліотека, що нараховувала 202 книги. Було прочитано низку рефератів про правила доброї поведінки та початок галицької державності, про творчість Т.Г.Шевченка, про сільськогосподарські рослини та про пасічництво. Сестри служебниці влаштували вечір «Апостол любові»⁹. Роботу парохіяльної читальні в Делятині очолював о. Л.Порубальський.

Великий почин наступив після 1930 року. Поштовхом до нього стала нарада під орудою єпископа Г.Хомишина, що відбулася в 1930 році в Делятині. Виходячи з того, що «жодна з дотеперішніх політичних партій не оправдала надії щодо ведення політики в дусі католицької ідеології», учасники зустрічі замінили назву УХО на Українську католицьку організацію і доручили виробити проект католицьких організацій селян та робітників і повести активнішу роботу серед них¹⁰.

Це було тим актуальнішим, бо саме в цей час посилили свою роботу комуністи. В Делятині діяльність у дусі католицької акції повів новий парох, вихованець Станиславівської духовної семінарії о. Захар Золотий, який прибув сюди в квітні 1930 року.

З 10 грудня 1931 до 20 лютого 1932 років при парохіяльній читальні ім. Св.Покрови під керівництвом гімназійної вчительки Орісі Микитюк відбувся курс неграмотних¹¹.

Третього липня 1932 року парох о.Золотий скликав загальні збори парохіяльної читальні в Делятині¹². «Присутних було тільки, що з меншої салі мусіли перенестися до великої салі новозбудованого дому». На зборах були присутні також о.Назарук та ректор духовної семінарії Бойчук¹³. Зі звіту голови виходило, що виділ за останній рік мав 9 засідань. Для закінчення будинку читальні було запозичено 2250 золотих, з яких 850 – вже сплачено. Єпископ Г.Хомишин для потреб будівництва виділив 4 тисячі золотих, а загалом витрачено 9512. Читальня мала 226 членів. Бібліотека нараховувала вже 533 книги та передплачувала 8 газет і журналів. Члени читальні дали 14 вистав та 3 концерти¹⁴. У 1933 році члени читальні відбули одні загальні збори. В читальні відбулося 9 вистав, 8 лекцій та 2 концерти. Для завершення будівництва читальні єпископ Г.Хомишин виділив 1500 золотих і будинок було введено в дію в грудні 1933 року¹⁵.

Протягом 1934 року відбулися одні загальні збори. Аматорський гурток

дав 11 вистав. З 26 квітня до 5 травня у Делятині гостював театр «Заграва», а 2-7 липня – театр ім. Тобілевича. Наприкінці року діяльність читальні затихла, що було викликано боротьбою пароха о.Золотого з радикалами за керівництво у Спілці управнених¹⁶.

У 1935 році діяльність читальні стала набирати національно-патріотичного характеру. На загальних зборах, які відбулися 31 березня 1935 року, назву читальні змінили на назву «Скала» за сприяння п. Т.Жарівського зі Станиславова¹⁷.

Першого червня 1939 року в Делятині відбулися загальні збори товариства «Скала», куди прибули 274 делегати, в тому числі 56 священників. Виділу товариства підлягали 351 читальня з 24434 членами. Читальні мали 66 власних домівок та бібліотеки, де нараховувалось 52435 книг, було передплачено 22315 примірників газет (в тому числі 13832 примірники газети «Правда» та 6005 примірників журналу «Місіонар»)¹⁸.

Цікавим є вирішення духовенством господарських питань місцевого населення. Прикладом може слугувати епопея, що розгорілась у «Спілці управнених» у Делятині та Дорі. Після знесення панщини 207 греко-католиків Делятина, за приналежне їм до 1848 року право випасу худоби в державних маєтках, 30 травня 1867 року отримали ліси Кливу та Веклич¹⁹.

Про відносини у «Спілці управнених» в 1920-1930 роках деяку уяву дають документи, що збереглися в Івано-Франківському обласному державному архіві, власноручні записи делятинського пароха і голови «Спілки» о.З.Золотого та документи жителів Делятина.

Головою виділу «Спілки управнених» у 1920 році був Д.Боднарук²⁰, а в 1921 її очолив податківець О.Колянковський. Офіційно визнано, що члени цієї організації лише в 1929-1930 роках незаконно вкрали з лісів «Спілки» 100 м³ деревини та систематично випасали на зрубках свою худобу²¹. Про перевищення повноважень виділу «Спілки» говорив о.Золотий²².

У 1932 році посилилась боротьба політичних партій за вплив на керівництво виділом. До того часу перевагу мали радикали. В 1930 році парохією став керувати о. З.Золотий, який дотримувався думки, що церква повинна контролювати всі сторони життя парохії, й твердо прямував до здійснення своїх планів. Щоб відмежувати культурно-освітню роботу парохіян від такої ж роботи інших, байдужих до релігії, чи ворожих релігії членів «Просвіти», о.Золотий побудував читальню УХО. При ній організував аматорський гурток і таким чином добився підтримки населення. Відчуваючи сили, восени 1932 року він вирішив очолити «Спілку». Скористався тим, що загал членів «Спілки» обурювався діяльністю радикального виділу. Другого грудня цього ж року до о.Золотого звернулися три групи членів «Спілки» з пропозицією зміщення діючого голови виділу. На 6 грудня скликано загальні збори членів; понад 5 годин тягнулися спори та сварки і закінчилось все тим, що обрано новий виділ на чолі з о.Золотим²³. Перші справи о.Золотого пов'язані з цегельнею, що належала «Спілці»²⁴.

Щоб укріпити своє становище, о.Золотий інтенсивно вияснював, хто має право бути членом «Спілки». Робилося це з метою вигнання з неї активних радикалів немісцевого походження. Тим часом, радикали не хотіли згодитися з тим, що «Спілка» перейшла в руки клерикалів. В цій справі 12 березня 1933 року відбулося радикальне віче, а 16 березня на перевірку приїхав інспектор охорони лісів²⁵. Після цього, 30 березня – 1 квітня відбувалися віча й наради радикалів, на яких висувались вимоги скликання загальних зборів членів «Спілки» з метою перевиборів виділу²⁶. Всі ці події привели до того, що долю «Спілки» 19 жовтня 1933 року розглядав Делятинський суд, який виніс вирок про встановлення над «Спілкою» урядового кураторства. 21 та 28 жовтня відбулися довірчі наради членів «Спілки», на яких всі присутні висловились проти вмішування комісарщини в справу організації²⁷.

Партійна боротьба за «Спілку управнених» припинилася восени 1933 року, коли почалася передвиборна кампанія. Відносне затишшя тривало до 24 січня 1934 року²⁸. Паралельно з цим діяли місцеві багачі-демагоги, які мріючи про наживу від лісів «Спілки», стали вимагати поділу земель. З вимогою зробити це вони звернулися 20 травня 1934 року до голови виділу о.Золотого, але почувши відмову, викликали землеміра зі Станіславава. Проте, прибувши на місце і довідавшись, що це авантюра кількох членів «Спілки», виїхав з Делятина²⁹. Однак пароха Золотого 31 серпня 1934 року допитував поліціант, а 4 вересня – заступник повітового старости³⁰. Наростали нові неприємності через зловживання бухгалтера В.Маланюка³¹.

Радикали 8 грудня 1934 року скликали віче і прийняли на ньому постанову, щоб о.Золотий виїшов з виділу «Спілки»³². Події, що мали місце протягом року, заставили о.Золотого все більше схилитись до думки, що єдиним виходом з положення може бути розподіл лісів «Спілки» між її членами. Навесні 1935 року ця думка викристалізувалася й 26 квітня о.Золотий написав прохання поділити Кливу та Веклич. Цей захід мотивував тим, що воно дасть великий зиск для бідних гуцулів, які зможуть посадити як не хліб, то бодай картоплю і кукурудзу³³. У відповідь на це 29 травня та 5 серпня 1935 року ліси «Спілки» відвідав інспектор лісів і виніс постанову, що таке міроприємство не дасть позитивних наслідків, а, навпаки, оголені схили наразяться на посилену ерозію й повністю втратять господарське значення³⁴. Парох Золотий не зупинився на цьому. 13 серпня поїхав до Дори, щоб переговорити з прем'єр-міністром Польщі Бартлем, але він пароха не прийняв. Бартлева дружина порадила приїхати за кілька днів, коли у Дорі буде міністр рільництва³⁵. 16 серпня 1935 року о.Золотий прибув вдруге і довідався, що міністр розпорядився подати йому листа, він його розгляне та прийме рішення³⁶. Очевидно в Дорі міністру Понятовському не передавали нічого, бо 19 вересня від «Спілки» виїхала делегація до Варшави. 26 вересня в Кливі та Векличі працювала міністерська комісія, але, мабуть, нічого втішного не постановила, бо 11 жовтня о.Золотий їздив на вокзал на зустріч з послом П.Шекериком, що саме їхав до Варшави й пообіцяв лобювати це

питання³⁷. Чи була виконана обіцянка – не відомо, але вже 23 жовтня 1935 року виділ «Спілки» отримав заборону міністерства на поділ земель³⁸.

Під кінець 1935 року знову активізувались радикали. 10 листопада вони скликали віче і ще раз постановили усунути з виділу о.Золотого. 12 листопада делегація пішла відбирати від нього заряд, але він відправив делегатів ні з чим. Тоді 20 листопада радикальні активісти спробували взяти у свої руки цегельню, проте, також невдало. 25 листопада вони написали листа повітовому старості, в якому заявили, що члени «Спілки» вибрали новий виділ, а старий не хоче передавати справи. Довідавшись про це, о.Золотий пішов до старости зі скаргою на інтриги радикалів³⁹. Справа дійшла до воєводи. Староста поінформував останнього, що за керівництво в «Спілці» йде боротьба між радикалами та клерикалами та що перші, щоб мати в «Спілці» перевагу, в ряди членів включили всіх своїх прихильників. Староста стояв на тому, щоб «Спілка» була в руках клерикалів, тому й радив воєводі через єпископа Хомишина вплинути, щоб о.Золотий зібрав дані й передав до суду, хто має право бути членом «Спілки». Очевидно, староста надіявся, що о.Золотий збере такі дані, які дозволять виключити з рядів «Спілки» найактивніших радикалів, як осіб немісцевого походження⁴⁰.

21 грудня 1935 року «Спілку» перевіряв комісар охорони лісів і виніс висновок, що виділ на чолі з о.Золотим діє законно. Радикали на деякий час припинили боротьбу за «Спілку»⁴¹. Проте, на початку 1936 року бурмістр почав висловлювати думку, що найкраще ліси передати під опіку магістрату, а його власникам виділити 800 акрів пасовиськ. Та саме тоді радикально-клерикальний антагонізм зменшився, в «Спілці» дещо налагодилась робота і питання заміни лісів на полонини втратило актуальність⁴².

В 1936 році в Делятині посилилася консолідаційна тенденція. Завдяки інтенсивній діяльності місцевого культурно-освітнього діяча Д.Федика вдалося примирити радикалів та клерикалів. Вони спільно взялися працювати в різних установах, разом святкували ювілеї «Просвіти» тощо. Зрозуміло, що закінчилася боротьба за «Спілку управнених». Загальні збори її членів 30 грудня 1937 року відбулися спокійно, в виділі, без протесту з боку радикалів, залишили о.Золотого⁴³.

Отож, наведені приклади відданої роботи духовенства УГКЦ на благо українського народу доводять, що саме ця сила була головною на шляху національно-патріотичного та духовного розвитку в цілому малограмотного, затурканого поневолювачами впродовж століть населення Східної Галичини.

Примітки

1. W. Loziński. Prawem i lewem. – Wyd. VI. – Tom II. – Kraków, 1960. – S. 92; ІФОДА. – Фонд 17. – Опис 1. – Справа 131. – Листи 552-553.
2. Центральний державний історичний архів у Львові (надалі – ІФОДА). – Фонд 17. – Опис 1. – Справа 131. – Листи 552-553.
3. Домашній архів Клапчуків (надалі – ДАК). – Фонд 4. – Опис 4. – Справа 2.
4. Schematismus Archidioeceseos ritu graeco-catholici Leopoldensis pro anno 1836, 1839,

- 1841, 1845, 1850, 1853-1855, 1859-1861, 1864, 1865, 1867, 1868, 1872, 1877-1880 et 1883.
5. Schematismus universi cleri graeco-catholicae dioeceseos Stanislao-polensis pro anno domini 1887, 1928, 1932 et 1933.
  6. Шематизмъ всего клира греко-католицкой Епархіи Станиславовской на рокъ Божій 1889, 1891-1898, 1900, 1903-1909, 1911 и 1912.
  7. Шематизмъ всего кліра греко-католицкої епархії Станиславівської на рік Божий 1913, 1925, 1927-1931 і 1935.
  8. Громадський вісник. – 13.06.1922. – С. 3.
  9. Нова зоря. – 15.04.1928. – С. 13.
  10. Новий час. – 21.07.1930. – С. 4.
  11. Правда. – 6.03.1932.
  12. Нова зоря. – 24.07.1932. – С. 7.
  13. ДАК. – Фонд 10. – Опис 7. – Справа 1. – С. 4-78
  14. Нова зоря. – 24.07.1932. – С. 7.
  15. ДАК. – Фонд 10. – Опис 7. – Справа 1. – С. 79-172.
  16. Там само. – С. 172-225.
  17. Там само. – С. 225-260.
  18. Нова зоря. – 8.06 та 11.06. 1939.
  19. Івано-Франківський обласний державний архів (далі – ІФОДА). – Фонд 2. – Опис 9. – справа 1710. – Лист 123.
  20. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 1.
  21. ІФОДА. – Фонд 2. – Опис 9. – Справа 1710. – Лист 46.
  22. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 10-11.
  23. ДАК. – Фонд 1. – Опис 10. – Справа 11.
  24. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справи 11-12, 15-17, 21-22, 26; ІФОДА. – Фонд 2. – Опис 9. – Справа 1710. – Листи 79, 81, 83, 85.
  25. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 14.
  26. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 14-15.
  27. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 23.
  28. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 24.
  29. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 26.
  30. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 29.
  31. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 30.
  32. Там само.
  33. ІФОДА. – Фонд 2. – Опис 9. – Справа 1710. – Лист 94-98.
  34. ІФОДА. – Фонд 2. – Опис 9. – Справа 1710. – Лист 110.
  35. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 34.
  36. Там само.
  37. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 35.
  38. ІФОДА. – Фонд 2. – Опис 9. – Справа 1710. – Лист 116.
  39. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 35; ІФОДА. – Фонд 2. – Опис 9. – справа 1710. – Листи 121, 123.
  40. ІФОДА. – Фонд 2. – Опис 9. – справа 1710. – Лист 123.
  41. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 36.
  42. ІФОДА. – Фонд 2. – Опис 9. – Справа 1710. – Лист 141.
  43. ДАК. – Фонд 5. – Опис 10. – Справа 44.

Резюме

Клапчук В.М.

ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ РОЛЬ ГРЕКО-КАТОЛИЦКОГО ДУХОВЕНСТВА ВОСТОЧНОЙ ГАЛИЧИНЫ У МЕЖДУВОЕННЫЙ ПЕРИОД

Украинская греко-католическая церковь имела большое влияние на украинское население Восточной Галичины междувоенных годов в духовном, националистическом и в хозяйственном аспектах. Однако, на протяжении многих десятилетий правда о подвижнической работе духовенства фальсифицировалась и утаивалась. В статье наводятся материалы о духовенстве юго-восточной части Восточной Галичины – Делятинщине, о его роли в национально-просветительской жизни и попытках дать местному населению правовую помощь в решении хозяйственных вопросов.

Ключевые слова: духовенство, Украинская греко-католическая церковь, Восточная Галичина, Делятинщина, просветительская деятельность, хозяйственные дела.

V.M.Klapchuk

ENLIGHTENING ROLE OF GREEK-CATHOLIC ECCLESIASTICS OF EASTERN GALYCHYNA DURING INTERWAR PERIOD

Ukrainian Greek-Catholic church had a great influence on Ukrainian population of Eastern Galychyna during interwar time in ecclesiastical, national and household aspects. By the way, during many decades the truth about honoured work of ecclesiastics has been falsified and ignored. The article reveals the materials about ecclesiastics from the south-eastern part of Eastern Galychyna-Delyatynshyna, about its role in national-enlightening life, attempts to give legal support for local citizens in order to solve household issues.

Key words: ecclesiastic, Ukrainian Greek-Catholic church, Eastern Galychyna, Delyatynshyna, enlightening activity, household affairs.

Клапчук Володимир Михайлович, кандидат географічних наук, доцент кафедри екології та рекреації Інституту туризму і менеджменту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
Тел. моб. 80509669229

Автор та співавтор 13 монографій, 125 наукових, 4 навчально-методичних та 70 науково-популярних праць.